

Міністерство освіти і науки
Одеський національний технологічний університет

Затверджено
Методичною радою Науково-технічної бібліотеки ОНТУ
Протокол № 3 від 26.04.2024
Директор НТБ
Оксана СИВОЛА

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОЇ НАУКИ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

(проект до затвердження та погодження Вченою радою ОНТУ)

Одеський національний технологічний університет прагне сприяти найвищому стандарту етики академічних досліджень і поширювати свої дослідження якомога ширше. Принципи відкритої науки сприяють видимості дослідників та їх роботи на всіх етапах кар'єри та максимізують інтелектуальний, соціальний, культурний та економічний вплив.

Метою впровадження Політики є забезпечення можливості відкритого обміну знаннями та повторного використання результатів досліджень, а також інтеграція Університету до європейського дослідницького та освітнього простору. Цілі впровадження відкритої науки:

- підтримка поширення, інтерпретації та повторного використання результатів досліджень;
- підвищення достовірності, надійності та відтворюваності результатів досліджень;
- забезпечення можливості підтвердження, розвитку та вдосконалення результатів дослідження.

Відкрита наука є пріоритетом Європейської комісії з 2016 року та включає запровадження механізмів відкритого доступу до наукових публікацій та даних, розвиток Європейської хмари відкритої науки, вдосконалення метрик науки та оцінювання кар'єри дослідника; підвищення відтворюваності результатів досліджень; формування навичок відкритої науки у дослідників, розвитку видавничої платформи відкритого доступу тощо. Зокрема, легально відкритий безкоштовний доступ до наукових публікацій та дослідницьких

даних, на які вони посилаються, зокрема, є умовою одержання грантів Рамкової програми «Горизонт Європа».

Державна політика відкритої науки в Україні спрямована на забезпечення утвердження принципів відкритості до наукових та освітніх даних, надання максимально можливого доступу вченим, освітянам, інноваторам, промисловцям, іншим зацікавленими сторонами до дослідницьких інфраструктур, публікацій та даних, створення умови для забезпечення рівних можливостей та рівного доступу жінок та чоловіків в науці.

Відкрита наука складається зі стратегій та процедур, які виконують усі елементи наукового процесу загальнодоступними, прозорими та придатними для використання іншими. Вона включає, зокрема, відповідальне поводження з дослідницькими даними, а також стійкий та вільний доступ до публікацій та знань, оскільки вони забезпечують основу для прозорих, відтворюваних та ефективних досліджень. Одеський національний технологічний університет закликає своїх дослідників враховувати принципи відкритої науки на всіх етапах дослідницького процесу, підтримуючи та консультуючи їх упродовж усього процесу. Завдяки відкритим даним та доступній науковій комунікації університет також може комунікувати із суспільством та вносити свій внесок у його розвиток.

Основні принципи

Відкрита наука будується на основних принципах, незалежних від конкретної сфери діяльності. Доступ до наукового процесу незалежно від походження, віку, статі та соціально-економічного статусу сприяє різноманітності та залученості в дослідницькі процеси. Якість і цілісність технічних і гуманітарних наук має вирішальне значення для всіх дослідників і студентів університету.

Роль Університету полягає в забезпеченні необхідних організаційних ресурсів, включаючи технічну інфраструктуру, та гарантування їх довгострокової доступності. Будь-яка інфраструктура має бути відкритою для співробітників університету, студентів, філіалів і партнерів по співпраці.

Цілі Політики відкритої науки в ОНТУ включають постійний розвиток сприятливого середовища для створення нових соціальних та економічних цінностей шляхом використання наукової інформації та дослідницьких даних, які є продуктом наукової діяльності працівників університету. При цьому досягається наступне:

- підвищення ефективності дослідження та уникнення дублювання існуючих досліджень;

- розширення можливостей для міждисциплінарних та спільних досліджень через наукові мережі та консорціуми;
- підвищення доступності та якості наукових праць та наукової комунікації;
- покращення співпраці та залучення більшої кількості зацікавлених дослідників;
- створення можливостей для інновацій;
- підвищення соціального та економічного ефекту наукових досліджень;
- посилення прозорості, публічної підзвітності та академічної доброчесності.

Відкрита наука являє собою новий підхід до наукового процесу на основі нових способів поширення знань з використанням цифрових технологій і нових засобів для спільної роботи дослідників. Парадигма відкритої науки знаменує системні зміни наукового-дослідного процесу: перехід від традиційної публікації результатів досліджень у комерційних наукових виданнях, що внаслідок високої вартості зараз доступні не всім, до вільного безкоштовного обміну науковими ідеями, від збереження у виключній власності створених під час виконання проєктів дослідницьких даних та інструментів до надання іншим вченим права і можливості використання всіх результатів досліджень, що профінансовані суспільством, зокрема, через міжнародні та національні гранти.

Політика відкритої науки відображає новий підхід до освітнього процесу та науково-технічної діяльності, визначає засади безперешкодного доступу до наукових результатів та дослідницьких даних, процесу створення відкритих навчальних ресурсів; окреслює інфраструктуру відкритої науки та напрями підвищення рівня обізнаності та формування компетентності з відкритої науки. Політика також є основою для поширення, впровадження та популяризації відкритої науки на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

Принципи відкритої науки:

Прозорість, перевірка, критичний аналіз та відтворюваність. Відкритість варто заохочувати на всіх етапах наукової діяльності з метою посилення надійності й точності наукових результатів, посилення впливу науки на суспільство та підвищення спроможності суспільства вирішувати складні взаємопов'язані завдання. Підвищення відкритості призводить до посилення прозорості й довіри до наукової інформації, а також зміцнює фундаментальні основи науки як окремої форми знання, що ґрунтується на доказах і

перевіряється за допомогою співвіднесення з реальністю, логічного аналізу та експертного контролю.

Рівність можливостей. Дослідники, інші суб'єкти відкритої науки й зацікавлені сторони, незалежно від місця проживання, національності, раси, віку, статі, доходу, соціально-економічних умов, рівня кар'єри, дисципліни, мови, релігії, етнічної приналежності, міграційного статусу тощо мають право на рівні можливості щодо отримання доступу до відкритої науки, власного внеску та користі від отриманих знань.

Відповідальність, повага та підзвітність. Підвищення відкритості приводить до посилення відповідальності всіх суб'єктів, які залучені до відкритої науки. Відповідальність, звітність перед громадськістю, своєчасне виявлення конфліктів інтересів і можливих соціальних та екологічних наслідків наукової діяльності, інтелектуальна чесність та повага до етичних принципів має стати основою для належного управління відкритою наукою.

Співпраця, участь та інклюзивність. Співпраця на всіх етапах наукової діяльності поза межами географічних, мовних і ресурсних відмінностей має стати нормою поряд із всебічною й ефективною участю представників громадськості для вирішення соціально значущих проблем.

Гнучкість. Наявність різноманітних наукових систем, суб'єктів і ресурсів, а також стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій виключають можливість застосування універсальних підходів до інструментів та практик відкритої науки й спонукають установи заохочувати різні способи розвитку відкритої науки та форми її реалізації, дотримуючись вищезазначених цінностей і максимально враховуючи інші принципи відкритої науки.

Сталість. Забезпеченню максимальної ефективності й дієвості відкритої науки сприяють стійкі довгострокові методи роботи, послуги, інфраструктура та моделі фінансування, що дозволяють забезпечити рівноправну участь науковців із менш привілейованих установ. Об'єкти інфраструктури відкритої науки мають функціонувати й фінансуватися переважно на некомерційній основі, спираючись на довгострокову концепцію, що вдосконалює практику відкритої науки та забезпечує постійний і необмежений доступ для всіх охочих.

Відкритий доступ та публікації

Відкритий доступ означає надання вільного та необмеженого доступу до наукової інформації. Публікуючи дослідницькі роботи, дані чи інші результати досліджень, а також навчальні матеріали, ОНТУ забезпечує їх постійний доступ. Науково-періодичні видання ОНТУ мають свої веб-сайти, де у відкритому доступу можна ознайомитись з архівом публікацій. Інституційний

репозитарій зберігає в собі результати досліджень, включаючи публікації, тези та дані досліджень. Усі працівники ОНТУ можуть отримати доступ до репозиторію або розмістити свої матеріали згідно з вимогами платформи.

Таким чином, публікації та матеріали ОНТУ мають бути вільно доступними у сенсі відкритого доступу. В ОНТУ ми заохочуємо наших дослідників завантажувати свої матеріали в Електронний архів (репозитарій).

Задля покращення представленості матеріалів дослідження науковців ОНТУ:

1. Виконуються міжнародні стандарти та норми, зокрема COPE (Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors), SCOPUS, Web of Science, DOAJ (Directory of Open Access Journals), EBSCO та ін.

2. Вживаються всі можливі заходи для недопущення проявів плагіату, порушення академічної доброчесності в наукових публікаціях.

3. Забезпечується дотримання міжнародних вимог, що висуваються до Видань з відкритим доступом для підтримки принципів вільного поширення наукової інформації.

4. Політика Видань полягає у формуванні на їх сторінках сучасної наукової думки вітчизняних та закордонних вчених щодо новітніх досягнень та актуальних проблем з галузей знань, які відповідають Свідоцтвам державної реєстрації засобів масової інформації (далі Свідоцтва) та Переліку фахових видань України, базуючись на цьому при розгляді публікацій редакційні колеги керується виключно їх науковою новизною, теоретичною цінністю та практичним внеском у розвиток науки, незалежно від посади автора, його вченого звання, віку, національності, статі, релігійних та політичних поглядів.

5. Організована та налагоджена співпраці із міжнародними наукометричними базами, системами та платформами індексування та реферування наукових публікацій, з метою входження в світовий науковий інформаційний простір, підвищення рейтингу Видань та наукометричних показників їх авторів.

6. Відбувається неперервний процес підвищення ефективності наукової комунікації науково-педагогічних працівників, аспірантів та студентів ОНТУ за рахунок взаємодії зі всеукраїнськими та міжнародними інформаційними центрами з альтметрики, наукознавства, наукометрії, видавничої справи шляхом участі в круглих столах, семінарах, конференціях, веб-конференціях, вебінарах.

Щоб забезпечити якість публікацій, ОНТУ підтримує зусилля, спрямовані на те, щоб зробити процеси рецензування більш прозорими та відкритими.

Відкрита наука і суспільство

Відкрита наука також має на меті відкрити дослідницький процес для широкої громадськості та залучити зацікавлених громадян. Моделі участі можуть варіюватися від аутсорсингу дослідницьких проектів до залучення громадян до спільних дослідницьких проектів. Метою залучення громадськості є досягнення більш міцного діалогу з соціумом поза науковою спільнотою. Відкрита наука спрямована на зміцнення діалогу та залучення громадськості для сприяння культурному різноманіттю через практику відкритої науки.

Політика сформована на основні відкритих джерел, зокрема:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2022-%D1%80#Text>

<https://openscience.nas.gov.ua/open-science/open-science-in-ukraine>

<https://openscience.nas.gov.ua/open-science>